

FRANS KAFKANING “EVRLISH” HIKOYASI: BEGONALASHUV VA INSONIY QADR**Baratova Gulsevar Shuxrat qizi**Kattaqo‘rg‘on davlat pedagogika instituti
Filologiya va ijtimoiy fanlar fakulteti III bosqich talabasi.mlive8523@gmail.com<https://doi.org/>

Annotatsiya. Frans Kafkaning 1915-yilda nashr etilgan “Evrilish” (“Die Verwandlung”) asari jahon adabiyotining eng sirli va ta’sirchan hikoyalardan biri sifatida tan olingan. Gregor Zamza degan savdogar yigitning kechasi uxlab yotib, ertalab ulkan hasharotga aylanib qolishi bilan boshlanuvchi bu qissa nafaqat g‘ayrioddiy syujeti, balki undagi chuqur falsafiy va psixologik mazmuni bilan ham o‘quvchini hayratga soladi.

Kalit so‘zlar: Evrilish, asar, jahon adabiyoti, hikoya, qissa, hasharot, syujet.

Syujet va asosiy voqealar. Hikoya Gregor Zamzaning bir kuni ertalab uyg‘onib, o‘zini dahshatli bir hasharotga — ko‘plab oyoqli, qattiq qobiqli maxluqqa aylanganini his qilishi bilan boshlanadi. Gregor oilasining yagona tirikchilik manbai edi: u har kuni ishga borib, oilasi — ota-onasi va singlisi Gretes uchun pul topardi. Ammo evrilishdan so‘ng hamma narsa o‘zgaradi.

Dastlab oilasi uni parvarishlashga urinadi, lekin vaqt o‘tgan sayin Gregor ularga og‘irlik qila boshlaydi. Otasi unga dushmanlik ko‘rsatadi, onasi beixtiyor yiroqlashadi, singlisi esa avvaliga g‘amxo‘rlik qilsa-da, keyinchalik undan bezib ketadi. Hikoya Gregorning o‘limi bilan yakunlanadi va dahshatli tomoni shundaki, oila bu o‘limdan yengillik his qiladi.

Asosiy mavzular

1.Begonalashuv: Kafka “Evrilish”da zamonaviy insonning begonalashuvini ramziy tarzda tasvirlaydi. Gregor hasharotga aylanishidan oldin ham aslida “odam” sifatida emas, balki faqat “daromad manbai” sifatida ko‘rilgan edi. U ishini sevmasdi, lekin oila qarzlari tufayli ishlashga majbur edi. Jismoniy evrilish faqat ichki haqiqatni — Gregorning allaqachon insoniy aloqalardan uzilib qolganligini ko‘rsatadi.

2.Oilaviy munosabatlar va burch: Kafka oila ichidagi munosabatlarni shafqatsiz realizm bilan tasvirlaydi. Gregor oilasiga bor kuchini bag‘ishlagan, lekin u nochor bo‘lib qolganda, oila uni rad etadi. Bu orqali yozuvchi shuni ko‘rsatadiki, insonning qadr-qimmatini ko‘p hollarda faqat uning manfaatligiga bog‘liq bo‘ladi.

3.Identlik va o‘zlikni yo‘qotish: Hasharotga aylanib qolgan Gregor odamlar bilan muloqot qila olmaydi, ammo u hali ham o‘ylaydi, his qiladi, xotirjam bo‘lishni xohlaydi. Bu holat o‘zlikni saqlab qolgan, lekin uni ifoda eta olmaydigan insonning fojiasini aks ettiradi. Kafka identlik masalasini — “Men kimman?” degan savolni juda o‘tkir tarzda ko‘taradi.

4.Kapitalizm tanqidi: Hikoyada ishchilarning ekspluatatsiyasi ham ko‘zga tashlanadi.

Gregor o‘z xohishi bilan emas, balki oila qarzini to‘lash uchun ishlab yurgan. Zamonaviy iqtisodiy tizim insonni hasharotga aylantirishdan avvalroq ham uning erkinligini tortib olgan edi.

Uslub va shakl. Kafka “Evrilish”da o‘ziga xos uslubdan foydalanadi: g‘ayrioddiy, hatto absurd voqealar eng oddiy, xotirjam tilda tasvirlanadi. Hasharotga aylanish haqiqat kabi qabul qilinadi, hech kim bu hodisaning mantiqiy izohini izlamaydi. Bu “fantastik realizm” yoki “absurd” uslubi keyinchalik Albert Kamyu, Samuel Bekkett kabi yozuvchilarga kuchli ta’sir ko‘rsatdi. Asar birinchi va uchinchi shaxs orasida muvozanatni saqlaydi. Biz Gregorning fikrlarini bilamiz, lekin atrofdegilar uning hissiyotlaridan bexabar.

“Evrilish” ko‘p qatlamli asar bo‘lib, turli nuqtai nazardan talqin qilinishi mumkin:

- **Psixanalitik talqin:** Gregorning evrilishi ota bilan munosabatdagi ichki ziddiyatni, repressiyani ifodalaydi (Freyd ta‘siri).

- **Ekzistensial talqin:** Inson o‘z hayotining mazmunini va erkinligini qidiradi — Gregor bu erkinlikni faqat hasharot bo‘lib qolgandan so‘ng his qiladi.

- **Ijtimoiy talqin:** Jamiyat insonni faqat funksiyasi orqali baholaydi: funksiyasi yo‘qolsa, insonning o‘zi ham kerak emas.

“Evrilish” — bu faqat g‘alati bir hikoya emas. Bu zamonaviy insonning ruhiy holati, oilaviy va ijtimoiy munosabatlar, iqtisodiy qaramlik va identlik haqidagi teran bir falsafiy asar.

Kafka o‘zining sirli qalami orqali shuni ko‘rsatadiki, ba‘zan biz allaqachon “hasharot”ga aylanib bo‘lamiz, faqat buni hali sezmaganmiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Frans Kafka “Evrilish” asari. Yangi asr avlodi.2025
2. Charlz Darvin “Turlarning kelib chiqishi”. Publishing solutions,2002.
3. <http://Kun.Uz2025>
4. <https://uz.Wikipedia.org>.